

Az Európa Tanács Táj Díja a 2008. évi hazai Táj Díj pályázat tapasztalatai

Dr. Konkoly-Gyuró Éva
egyetemi docens

NyME – Környezet és Földtudományi Intézet

Kinek adományozható?

- Regionális önkormányzatoknak és azok társulásainak adományozható, amelyek jelen Egyezmény valamelyik aláírója **táj-politikája részeként** olyan **politikát vagy intézkedéseket valósított meg** az adott táj **védelmére, kezelésére és/vagy tervezésére**, amely **tartósan hatékonynak bizonyult** és így **példaként szolgálhat** Európa egyéb területi önkormányzatai számára
(11. Cikk - Az Európa Tanács Táj Díja, Európai Táj Egyezmény, Firenze, 2000)

A Táj Díj célja

- Az Európa Tanács Táj Díja arra ösztönzi a kitüntetetteket, hogy biztosítsák az érintett tájak területének **fenntartható védelmét, kezelését és/vagy tervezését.**

(Európai Táj Egyezmény, Firenze, 2000)

Kritérium1.

Fenntartható területi fejlődés előmozdítása

Max

35

18

15

26

13

30

- A program összhangja az érintett terület természeti–táji adottságaival - **pozitív**
- A program összhangja az országos, térségi és helyi környezet-, természet- és tájvédelmi, valamint tájfejlesztési jellegű koncepciókkal, tervekkel, programokkal – **erősen eltérő**
- A program tervszerűsége. A környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság feltételeinek való megfelelés - **változó**
- A tevékenység hatása a táj szerkezetét és karakterét, a jellemző tájelemeket veszélyeztető, károsító folyamat(ok) megszüntetésére **többnyire semleges**
- A program milyen mértékben gazdagította a tájat, milyen mértékben járult hozzá új táji értékek kialakulásához? **többnyire semleges**

Kritérium 2. Példamutatás

Max
10

3

5

8

6

10

A program példaértékűsége: erősen változó

Kritérium 3. Közösségi részvétel

Max
10

5

7

6

9

8

Más szervezetek bevonása a programba: pozitív

Az érintett lakosság bevonása a programba: változó

Kritérium 4.

A téma iránti fogékonyság növelése, oktatás, szemléletformálás

Max
10

2

8

6

4

7

A program hozzájárulása a táji örökség iránti fogékonyság
növeléséhez : **erősen változó**

Kritérium 5. Komplexitás

Max
20

6

8

12

8

16

A táj komplexitásának figyelembevétele a program
megvalósítása során : **többnyire negatív**

Tartalmi konklúziók

- Abból adódóan, hogy a tájra a gyakorlatban minden környezet- és természetvédő tevékenység közvetetten jótékony hatással van, a pályázók egy része természet- és környezetvédelmi projektekről szóló beszámolókat nyújtott be, ahol **nem a táj, mint komplex térség állt a középpontban**
- Tehát a **komplexitás** és ezen keresztül a fenntarthatóság kritériuma teljesült legkevésbé
- Pozitív konklúzió a bemutatott példaértékű **együttműködések** sora és egyes esetekben a tágabb, **tájgazdálkodási** szemlélet
- Tisztázandó a **projekt** és a **program** mibenléte

A program és a projekt rész-egész kapcsolatban állnak

- a **program egymásra épülő**, összerendezett **célkitűzések** és ezeket megvalósító **projektek rendszere**, amelyben
- a részcélok a főcél(ok) elérésének feltételeit jelentik
- azaz a programot alkotó **projektek sem tartalmilag, sem térben, sem időben nem függetlenek egymástól**
- **Pl. tájvédelmi program része lehet**
 - **Ökológiai hálózat védelme és rehabilitációja**
 - Meglévő természetközeli élőhelyek védelme tájkezelési gazdálkodási, jogi, szabályozási eszközökkel, pufferzónák létrehozásával stb
 - Fragmentáció és barrierhatások csökkentése
 - Rehabilitációs területek kijelölése, tervezése, létrehozása
 - **Tájkarakter megőrzés és rehabilitáció**
 - Tájkarakter elemzés elvégzése
 - A védendő karakter meghatározása és megőrzésének tervezése és megvalósítása
 - A tájkaraktert veszélyeztető tényezők feltárása és elhárítását célzó lépések, projektek megtervezése és megvalósítása
 - Stb.

Mely okok húzódnak meg a háttérben?

- A tájat, mint komplex területi rendszert **ágazati szemléletben** nehéz kezelni – a táj nem pusztán különálló természeti és kulturális értékek számtani összege és nem is egy-egy szép rét, vizes élőhely, vagy erdőfolt, hanem részeinek magasabb szintbe szerveződött rendszere
- A **jogi, igazgatási tájértelmezés** (Tvt) nem ment át a gyakorlatba
- Hazánkban a **tudományban** is eltérően értelmezik a tájat
- A tájvédelem, -kezelés és -tervezés hatáskörei hazánkban **széttagoltak**
- Jóllehet a Táj Egyezmény és a Természetvédelmi törvény **tájfogalma** teljesen **egybehangzó**

Tájfogalom

- „Táj”, az ember által érzékelt terület, amelynek jellege természeti tényezők illetve emberi tevékenységek hatása és kölcsönhatása eredményeként alakult ki (Európai Táj Egyezmény)
- A táj a földfelszín térben lehatárolható, jellegzetes felépítésű és sajátosságú része, a rá jellemző természeti értékekkel és természeti rendszerekkel, valamint az emberi kultúra jellegzetességeivel együtt, ahol kölcsönhatásban találhatók a természeti erők és a mesterséges (ember által létrehozott) környezeti elemek. Természetvédelmi törvény

Szakirodalmi példa a különböző értelmezésekre

- 36 „(vad)vizi térség” bemutatása – ebből 35-ben tájérték alfejezet a természeti érték főcím alatt (!?)
- Háromféle megközelítés
 - **tájképi** - az érték a látvány – az említett tájelemek, többnyire élőhelyek, vagy azok mozaikjának, ritkábban a művi elemek tájképi jelentősége említettik - **30**
 - **tájökológiai** – ökológiai hálózat kontextusba illeszti a területet és ezt tekinti tájértéknek) - **2**
 - **kulturális** (kizárólag a kultúrtörténeti emlékek említése, a látvány nélkül) – **1**
 - **értékek megszűnéséről tudósít** - **2**

A tartalmi elemek

- **Történeti kontextus (15)** az értékvesztés hangsúlyozása – 3 pozitív példa
- **Földrajzi kontextusba illesztés: (13)** - követendő
- **Tájképleírás (30)** a természetes élőhelyek látványértéke elsődleges és kisebb hangsúlyt kapnak az épített és egyéb kultúrtörténeti értékek
- **Élőhelyek, vagy mozaikjaik mint tájértékek: (30)**
- **Építészet, kultúrtört, hagyományok (19):** szemelvények, többnyire nem integráns része a táj bemutatásának.
- **Tájhasználat hatásai (10)** főként legeltetés, kaszálás, egy helyen üdülés és negatív példák is

Megoldás - a rendszerszemlélet

- **Tartalom** (materiális elemek és folyamatok) és a **forma** (a felfogott megjelenés, azaz a látvány, a tájkép) ok-okozati összefüggésben kezelése
- A **térszemlélet**: nem egy-egy pontszerű objektum kiemelése, hanem a külső és belső térbeli összefüggések megértése
- A **hatások** és a **rendeltetés** (tájhasználat, tájfunkciók) feltárása és kezelése – **az összefüggések meglátása és láttatása**

Nemcsak az ember formálja a tájat, de a táj is formálja az embert- ezt az egyensúlyt kell megtartani.

Gömörszőlős a fenntartható falu
Az ET első TÁJ DIJ nyertese

J
Köszönöm a figyelmet!

Dr. Konkoly-Gyuró Éva

NyME Környezet és Földtudományi Intézet Sopron